

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Lisabonas līgums un vienotā tirgus darbība" (pašiniciatīvas atzinums)

(2011/C 44/12)

Ziņotājs: **Jorge PEGADO LIZ**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2010. gada 18. februārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"Lisabonas līgums un vienotā tirgus darbība"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 15. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 464. plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 14. un 15. jūlijā (14. jūlija sēdē), ar 129 balsīm par, 2 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Sākotnēji bija paredzēts, ka Lisabonas līgums stāsies spēkā 2009. gada 1. janvārī, taču faktiski tas stājās spēkā tikai 2009. gada 1. decembrī, kad to bija ratificējušas 27 dalībvalstis. Jānorāda, ka līgums joprojām ir sarežģīts un grūti saprotams.

1.2. No Informatīvajā ziņojumā (CESE 241/2008) iekļautā salīdzinošā pētījuma izriet, ka iekšējais tirgus, kurā ar Lisabonas līgumu nav paredzētas strukturālas pārmaiņas, veidojas kā tirgus ar sociālām iezīmēm. Atšķirībā no Konstitucionālā līguma, kurā formulējums "iekšējais tirgus, kur pastāv brīva un netraucēta konkurence" izraisīja zināmas bažas, Lisabonas līgumā, šķiet, iekšējam tirgum izvirzītajos mērķos ņemts vērā arī sociālais aspekts, lai veidotu "sociālu tirgus ekonomiku nolūkā panākt vispārēju nodarbinātību un sociālo progresu".

1.3. Līdz šim izstrādātajos dokumentos par Komisijas turpmākajām politiskajām nostādnēm, stratēģiju "Eiropa 2020", kā arī vairākās komisāru un dalībvalstu politiķu deklarācijās, šķiet apliecināta vēlme pakāpeniski veidot vienotā tirgus pilsonisko dimensiju.

1.4. Šo dimensiju nostiprināja arī nepārprotama atsauce uz Pamattiesību hartas saistošo juridisko spēku: hartai "ir tāds pats juridiskais spēks kā līgumiem", lai arī dažās dalībvalstīs pastāv zināmi ierobežojumi.

1.5. Savukārt ar iekšējo tirgu saistītajā likumdošanas procesā iesaistīsies valstu parlamenti, kuru uzdevums ir nodrošināt subsidiaritātes principa ievērošanu, kas regulē kompetenču sadali starp dalībvalstīm un Eiropas Savienību. Divos protokolos — Protokolā par valstu parlamentu lomu Eiropas Savienībā un Protokolā par subsidiaritātes principa un proporcionalitātes principa piemērošanu — valstu parlamentiem pat dota iespēja prasīt, lai tiesību akta priekšlikums tiktu pārskatīts pirmajā lasījumā, tādējādi sekmējot demokrātisku līdzdalību Savienības likumdošanas procesā.

1.6. Ja valstu parlamentu preventīvā iejaukšanās būs efektīva un ja subsidiaritātes principa piemērošanas uzraudzība būs rezultatīva un kvalitatīva, "agrīnās brīdināšanas sistēmu", kas Lisabonas līgumā pārņemta no Konstitūcijas, padarot patiesi ietekmīgu, dalībvalstis, iespējams, mazāk kritizēs Savienības tiesību aktus par to, ka tie ļauj iejaukties dalībvalstu kompetencē, un Eiropas iedzīvotāji tos ne tik krasi uztvers kā "Briseles centrālisma" izpausmi. Tādēļ valstu parlamentiem ir jāstiprina to sadarbības tīkli, jo "agrīnās brīdināšanas sistēmas" ietekme un efektivitāte, neraugoties uz to, ka katra parlamenta palāta ir tiesīga izmantot šo sistēmu, ir atkarīga no valstu parlamentu kopīgas rīcības.

1.7. Lisabonas līgumā "parastā likumdošanas procedūra" (koplēmums saskaņā ar EK 251. pantu) attiecināta arī uz iekšējo tirgu, kā liecina Līguma par Eiropas Savienības darbību 48. pants attiecībā uz pasākumiem, kas jāveic sociālā nodrošinājuma jomā saistībā ar darba ņēmēju brīvu pārvietošanos.

1.8. Ar Lisabonas līgumu iecerēts sekmēt iekšējā tirgus attīstību, plašāk piemērojot koplēmuma procedūru, kas tajā pārdēvēta par "parasto likumdošanas procedūru", un līdzās Eiropas iestādēm lēmumu pieņemšanas procesā iesaistīts jauns partneris — valstu parlamenti, kuru viedoklis būs jāņem vērā visos likumdošanas pasākumos, kas skar iekšējo tirgu.

2. Ievads

2.1. Specializētās nodaļas 2008. gada 13. jūnijā pieņemtajā Informatīvajā ziņojumā par Lisabonas līguma ietekmi uz iekšējo tirgu ⁽¹⁾ iekļauts salīdzinošs pētījums tabulas veidā par iekšējā tirgus noteikumiem Lisabonas līgumā, toreiz vēl spēkā esošajā

⁽¹⁾ CESE 241/2008 - INT/393 (nav publicēts OV).

EK Līgumā, Konstitucionālajā līgumā ("Konstitūcija", kas netika ratificēta), kā arī Vienotā tirgus novērošanas centra piezīmes par 2007. gada 13. decembrī Lisabonā pieņemtā dokumenta juridiskajām sekām.

2.2. Sākotnēji Lisabonas līguma spēkā stāšanās bija paredzēta 2009. gada 1. janvārī, bet ratifikācijas process aizkavējās, jo 2008. gada 12. jūnijā Īrija referendumā nobalsoja pret Lisabonas līgumu.

2.3. Vēlāk, kad Īrija saņēma garantijas par valsts suverenitāti un apliecinājumu, ka arī turpmāk katrai dalībvalstij būs viens komisārs, Lisabonas līgumu pieņēma 2009. gada 3. oktobra referendumā.

2.4. Čehijas Republikas Konstitucionālās tiesas 2009. gada 3. novembra lēmums, ar kuru apstiprināts, ka Lisabonas līgums atbilst Čehijas Republikas pamatlikumam, novērsa kavēšanas ratifikācijas procesā. Prezidentam *Vaclav Klaus* parakstot līgumu, ratifikācijas process noslēdzās, un 2009. gada 1. decembrī Lisabonas līgums beidzot stājās spēkā.

2.5. Ņemot vērā laikposmu no informatīvā ziņojuma pieņemšanas līdz Lisabonas līguma spēkā stāšanās brīdim, kā arī Komisijas 2009. gada 26. jūnija ieteikumu par pasākumiem, kas jāveic vienotā tirgus darbības uzlabošanai, un Komisijas 2010. gada 3. martā pieņemto Paziņojumu "Eiropa 2020: Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un iekļaujošai izaugsmei", Komiteja uzskatīja, ka ir lietderīgi pārveidot minēto ziņojumu pašiniciatīvas atzinumā, lai aktualizētu ziņojumu, publiskotu savu nostāju šajā jautājumā un pievērstos jauniem jautājumiem, kas nebija apskatīti ziņojumā, jo tas tika izstrādāts neilgi pēc Lisabonas līguma, kurā bija daudz neskaidrību; Līguma konsolidētā versija publicēta Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī 2010. gada 30. martā ⁽²⁾.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Politiskās norises no brīža, kad Lisabonas līgumu 2007. gada 13. decembrī parakstīja 27 dalībvalstis, līdz tā spēkā stāšanās brīdim 2009. gada 1. decembrī nav būtiski ietekmējušas līguma noteikumus par iekšējo tirgu; to ietekme vērojama galvenokārt iestāžu līmenī.

3.1.1. Ņemot vērā Īrijas iedzīvotāju bažas, ko pauda Īrijas premjerministrs, 2008. gada 11. un 12. decembra Eiropadomē panākta vienošanās, ka gadījumā, ja Lisabonas līgums stāsies

spēkā, saskaņā ar atbilstīgām juridiskajām procedūrām tiks pieņemts lēmums, lai arī turpmāk Komisijā būtu viens komisārs no katras dalībvalsts.

3.1.2. Īrija no 2009. gada 18. un 19. jūnija Eiropadomes saņēma juridiski saistošas garantijas, kuras neietekmēja ne ES attiecības ar citām dalībvalstīm, ne arī Lisabonas līguma saturu un piemērošanu, proti, ka Lisabonas līguma spēkā stāšanās neskar atsevišķas jomas (piemēram, nodokļu politiku, tiesības uz dzīvību, izglītību un ģimeni, militārās neitralitātes politiku).

3.1.3. Eiropadome arī pieņēma svinīgu Deklarāciju par darba ņēmēju tiesību un publisko pakalpojumu nozīmīgumu.

3.2. Čehijas Republikas kavēšanās ratificēt Lisabonas līgumu neradīja tūlītējas sekas uz šo līgumu. Saskaņā ar dalībvalstu vienošanos Eiropadomes sanāksmē 2009. gada 29. un 30. oktobrī nākamajam pievienošanās līgumam tiks pievienots protokols, ar kuru Čehijas Republikai, tāpat kā Apvienotajai Karalistei un Polijai, piešķirs atbrīvojumu no Pamattiesību hartas piemērošanas.

3.3. Informatīvais ziņojums par Lisabonas līguma ietekmi uz iekšējā tirgus darbību un tā pielikums joprojām ir aktuāli un tos var izmantot par pamatu šā atzinuma juridiskai analīzei, tāpēc tie uzskatāmi par šā atzinuma neatņemamu sastāvdaļu.

3.4. Šajā sakarā jāatzīmē, ka Lisabonas līgums, arī tā konsolidētā versija, ir sarežģīts dokuments. Pat kompetentiem juristiem līgums nav viegli lasāms un saprotams, jo tajā iekļauta virkne grozījumu Līgumam par Eiropas Savienību, ar ko nosaka Eiropas Savienības sistēmu un pamatprincipus, un EK dibināšanas līgumam, kas kļūst par Līgumu par Eiropas Savienības darbību, kurā paredzēta Līgumā par Eiropas Savienību noteikto principu īstenošanas nosacījumi.

3.5. Tā kā dokumenta oficiāla konsolidētā versija ratifikācijas brīdī nebija pieejama, dalībvalstis ratificēja neskaidru, grūti saprotamu dokumentu, kurā lielākā daļa jauno lēmumu pieņemšanas "mehānismu" nebija skaidri definēti (ja nu vienīgi protokolos) un to darbība vēl nebija pārbaudīta.

3.6. Atšķirībā no Konstitucionālā līguma Lisabonā parakstītais dokuments netika iesniegts apspriešanai ne Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai, ne arī valstu vai reģionālajiem parlamentiem

⁽²⁾ OV C 83, 30.03.2010 – Visas atsaucis uz Lisabonas līgumu saistītas ar šo konsolidēto versiju.

vai pilsoniskās sabiedrības pārstāvības organizācijām Kopienas, valstu vai reģionālajā līmenī. Pretēji tam, kas tika darīts "Konstitūcijas" gadījumā, Komisija un Padome tikai pēc līguma ratifikācijas pieņēma lēmumu publicēt publiski pieejamus un skaidrojošus dokumentus par jaunā līguma saturu un tā priekšrocībām.

3.7. Lisabonas līguma izstrādei piemērotā metode paredzēja grozīt spēkā esošos līgumus Starptautību konferences ietvaros, kurā piedalījās tikai valstu vadītāji; savukārt "Konstitūcija" tika sagatavota Konventa ietvaros, kura sastāvā bija galvenokārt valstu parlamentu deputāti, tostarp arī no kandidātvalstīm, kas Eiropas Savienībai pievienojās 2004. un 2007.gadā, Eiropas Parlamenta deputāti, ES 15 dalībvalstu un toreizējo 12 kandidātvalstu pārstāvji, kā arī Turcijas, Eiropas Komisijas un pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, tai skaitā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja novērotāja statusā.

3.8. Salīdzinājumā ar Konstitūciju, kas bija vairāk orientēta uz federālismu, Lisabonas līgums atkal skaidri iezīmē dalībvalstu noteicošo ietekmi. Par to liecina Konstitūcijā ierosināto simbolu, kas asociējās ar federālas valsts izveidi (karogs, himna, devīze, Eiropas diena 9. maijā), atcelšana.

3.9. Trīs pilāru apvienošanas rezultātā Lisabonas līgumā atzīts, ka Līgumam par ES un Līgumam par ES darbību ir vienāds juridisks spēks⁽³⁾. Līdz ar to Savienība iegūst juridiskas personas statusu, aizstāj Eiropas Kopienas un ir tās pēctece. Pirms Lisabonas līguma spēkā stāšanās juridiskas personas statuss bija tikai Eiropas Kopienai.

3.10. Savienības tiesību aktu prioritāte salīdzinājumā ar dalībvalstu tiesību aktiem bija iekļauta Konstitucionālā līguma I-6 pantā kā viens no Savienības pamatprincipiem. Lai pārtrauktu diskusijas par prioritātes principa iekļaušanu Konstitūcijā, lai arī tas atbilda pastāvošajai Tiesas praksei, minētais princips iekļauts 17. deklarācijā. Starptautību konference nolēma pievienot Lisabonas līgumam Padomes juridiskā dienesta atzinumu par ES tiesību aktu prioritāti, norādot uz tiesu praksi saistībā ar prioritātes principu un tā kā pamatprincipa nozīmi.

⁽³⁾ Līguma par Eiropas Savienību 1. panta 3. punkts: Līgumam par Eiropas Savienību un Līgumam par ES darbību ir vienāds juridisks spēks, bet agrāk, 2005. gada 13. septembrī, Tiesas spriedumā par vides krimināltiesisko aizsardzību atzīts, ka EK līgumam ir lielāks spēks nekā Līgumam par ES.

3.11. Ar Lisabonas līgumu mainīts 2000. gada 7. decembrī Nicā izsludinātās Pamattiesību hartas juridiskais statuss. Nicas sammitā netika pieņemts lēmums, ka Hartai jābūt juridiski saistošai, tādēļ tā bija principu deklarācija bez apstiprināta juridiskā statusa.

3.11.1. Taču, Hartu iekļaujot Konstitūcijā, tā būtu juridiski saistoša. Tā kā Konstitūcija netika ratificēta, Hartas saistošais raksturs faktiski netika apstiprināts⁽⁴⁾. Ar Lisabonas līgumu stāvoklis ir labots, tomēr Hartai nav tās nozīmes, kāda būtu bijusi Konstitūcijā⁽⁵⁾.

3.11.2. Līguma par Eiropas Savienību, ko groza ar Lisabonas līgumu, 6. pantā noteikts, ka Hartai ir "tāds pats juridiskais spēks kā Līgumiem"; tas nozīmē, ka Savienības iestādēm, struktūrvienībām un aģentūrām ir jāievēro Hartā noteiktās tiesības. Arī dalībvalstīm (valdībām, pārvaldes un tiesu iestādēm), piemērojot Eiropas Savienības tiesības, ir jāievēro Hartas noteikumi.

3.11.3. Taču 30. protokolā par ES Pamattiesību hartas piemērošanu Polijai un Apvienotajai Karalistei norādīts, ka ar Hartu nepalielina ES Tiesas vai jebkuras tiesas Polijā un Apvienotajā Karalistē spējas atzīt, ka Polijā un Apvienotajā Karalistē spēkā esošie tiesību akti neatbilst Pamattiesību hartai.

3.11.4. Minētajā protokolā arī norādīts, ka nekas Hartas IV sadaļā par sociālajām tiesībām un solidaritāti nerada piekritisgais tiesības, kas piemērojamas Polijai vai Apvienotajai Karalistei, izņemot tiktāl, ciktāl Polija vai Apvienotā Karaliste paredzējusi šādas tiesības savas valsts tiesību aktos.

3.11.5. Visbeidzot protokolā noteikts, ka Hartu piemēro Polijai un Apvienotajai Karalistei vienīgi tiktāl, ciktāl tajā ietvertās tiesības vai principi ir atzīti Polijas vai Apvienotās Karalistes tiesību aktos vai praksē.

⁽⁴⁾ Lai gan Harta nav juridiski saistoša, EK Tiesa bieži vien atsaucas uz to. Skatīt jaunākos piemērus: Tiesas spriedumu 2008. gada 14. februārī lietā C 244/06 *Dynamic Medien Vertriebs GmbH pret Avides Media AG* par preču brīvu apriti. Tiesa atsaucas uz Hartas 24. panta 1. punktu, kurā noteikts, ka bērniem ir tiesības uz viņu labklājībai nepieciešamo aizsardzību un gādību (sprieduma 41. punkts). Skatīt arī Tiesas spriedumu 2008. gada 14. februārī lietā C 450/06 *Varec SA* pret Beļģijas valsti par brīvību veikt uzņēmējdarbību. Tiesa atsaucas uz ES Pamattiesību hartas 7. pantu par tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību (sprieduma 48. punkts).

⁽⁵⁾ Lisabonas līguma 2007. gada 23. jūlija projekta (Starptautību konference 2007. gada 3. jūlijā) 11. deklarācijā paredzēts, ka Lisabonas līguma parakstīšanas dienā trīs iestādes svinīgi izsludinās Pamattiesību hartu, nenorādot, vai tā būs juridiski saistoša. Trīs ES iestādes 2007. gada 12. decembrī Strasbūrā otrreiz izsludināja ES Pamattiesību hartu. Otrreizēja pasludināšana bija nepieciešama, jo kopš pirmās pasludināšanas Nicā 2000. gadā Harta papildināta ar skaidrojumiem un zemsvītras piezīmēm.

3.11.6. Praksē šiem protokoliem būs ļoti ierobežota ietekme: saskaņā ar principu par Savienības tiesību vienādu piemērošanu, visām dalībvalstīm ir jāievēro ES Tiesas judikatūra kā Savienības tiesiskā regulējuma sastāvdaļa. Līdz ar to gadījumā, ja Tiesas spriedumā ir minēta vai skaidrota Hartas IV sadaļa, Apvienotās Karalistes un Polijas tiesu iestādēm spriedums ir jāizpilda neatkarīgi no tā, vai tās ir vai nav bijušas iesaistītas attiecīgajā lietā.

3.12. Līgumā, tāpat kā Konstitūcijā, paredzēta iespēja ikvienai dalībvalstij brīvi izstāties no Savienības (LES 50. pants). Ievērojot Eiropadomes nostādnes, Savienība ar attiecīgo valsti risina sarunas un noslēdz vienošanos, kurā noteikti izstāšanās nosacījumi, ņemot vērā tās turpmākās attiecības ar Savienību.

3.13. Brīvu izstāšanos nedrīkst jaukt ar Savienības dalībvalsts tiesību pārtraukšanu saskaņā ar Līguma par ES 7. pantu, ja dalībvalsts nopietni un vairākkārt pārkāpj ES vērtības (cilvēka cieņas, brīvības, demokrātijas, vienlīdzības, tiesiskuma, cilvēktiesību ievērošanu utt.)⁽⁶⁾.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Īpaša uzmanība jāpievērš daži ar jauno Līgumu vienotā tirgus politikā ieviestajiem politiska un ekonomiska rakstura aspektiem, piemēram, Eiropas Parlamenta un "Barroso II" Komisijas jaunajam sastāvam.

4.2. Jāatgādina, ka pēc Eiropas Parlamenta 2007. gada 4. septembra Rezolūcijas par "vienotā tirgus noteikumu pārskatīšanu — šķēršļu un neefektivitātes novēršana, uzlabojot īstenošanu un izpildi" Komisija 2007. gada novembrī publicēja Paziņojumu "Vienots tirgus 21. gadsimta Eiropai". Tajā apskatīts "jauns redzējums" vienotajam tirgum, kas pieejams visiem, aktīvāk stimulē Eiropas rīcību globalizācijas apstākļos, nodrošina izaugsmi un darba vietas, taisnīgas cenas un sekmē sociālo un vides aizsardzību. Divos atzinumus⁽⁷⁾ EESK ir atkārtoti paudusi viedokli, ka vienotais tirgus vienmēr ir bijis instruments, kas darbojas visu iedzīvotāju, tai skaitā brīvo profesiju, darba ņēmēju un patērētāju interesēs.

⁽⁶⁾ Līguma par ES 7. pantā paredzēti divi nosacījumi, kas Eiropas Savienībai ļauj iejaukties: ja ir "droša varbūtība, ka kāda dalībvalsts varētu nopietni pārkāpt 2. pantā minētās vērtības" un ja "konstatē, ka kāda dalībvalsts vairākkārt nopietni pārkāpusi 2. pantā minētās vērtības".

⁽⁷⁾ OV C 77, 31.03.2009, 15. lpp; OV C 182, 04.08.2009, 1. lpp.

4.3. Komisijas 2008. gada 6. novembra paziņojumā⁽⁸⁾ norādīts, ka vienotā tirgus priekšrocības saistītas ar administratīvās sadarbības stiprināšanu. Ziņojumā par iekšējā tirgus informācijas sistēmas (IMI) attīstību Komisija aicināja dalībvalstu iestādes cieši sadarboties, lai veidotu savstarpēju uzticēšanos to sistēmām⁽⁹⁾.

4.4. Ieteikumā par pasākumiem vienotā tirgus darbības uzlabošanai⁽¹⁰⁾ 2009. gada 29. jūnijā Komisija norādīja uz vairākiem trūkumiem, kas kavē vienotā tirgus efektīvu darbību, piemēram noteikumu nepareizu piemērošanu un noteikumu ievērošanas kontroles trūkumu. Komisija arī ierosināja veikt konkrētus pasākumus, kas papildina dalībvalstu pasākumus, piemērojot uz partnerību balstītu pieeju.

4.4.1. Tiek ieteikts īstenot šādus pasākumus: stingrāk kontrolēt noteikumu ievērošanu, sekmēt alternatīvus risinājumu strīdu izšķiršanai, regulāri izvērtēt valstu tiesību aktus, informēt privātpersonas un uzņēmumus par viņu tiesībām iekšējā tirgū.

4.5. Finanšu krīzes straujajai izplatībai, tostarp arī Eiropā, bija tikpat negaidītas cik neprognozējamas ekonomiskās un sociālās sekas, kā to norādīja Komiteja, un krīze izraisījusi kopš 30. gadiem smagāko recesiju ar vairāk nekā 23 miljoniem bezdarbnieku⁽¹¹⁾; šāds bezdarba līmenis nebija vērojams kopš II pasaules kara. Neilgi pirms Komisijas sastāva maiņas un pēc *Larosière* grupai uzticētā uzdevuma sīki izstrādāt pētījumu⁽¹²⁾ par krīzes cēloņiem un tās pārvarēšanai nepieciešamajiem pasākumiem Komisija uzskatīja, ka jāizstrādā jaunas politiskas vadlīnijas nākotnei, ņemot vērā jauno ekonomisko, sociālo un finanšu stāvokli.

4.6. Šajā sakarā Komisijas priekšsēdētājs *Barroso* dokumentā "Politiskās pamatnostādnes jaunajam Komisijas sastāvam" definēja vadlīnijas "21. gadsimtam pielāgotam vienotajam tirgum", nosodīja mēģinājumus kavēt tā attīstību, aizbildinoties ar krīzi, un vēlreiz apstiprināja, ka vienotais tirgus ir viens no līgumu pamatprincipiem un labākais veids, kā ilgtermiņā nodrošināt labklājību, ja vien šis tirgus pielāgots nākotnes ekonomikas uzdevumiem. Ir svarīgi atzīmēt, ka iekšējā tirgus kā Eiropas ekonomikas galvenā virzītājspēka aktivizēšana varēs notikt tikai tad, ja ar efektīvu patērētāju tiesību aizsardzības politiku tiks panākta iedzīvotāju uzticēšanās un aktīva iesaiste vienotajā tirgū.

⁽⁸⁾ COM(2008) 703 galīgā redakcija.

⁽⁹⁾ Skatīt EESK atzinumu OV C 128, 18.05.2010, 103. lpp.

⁽¹⁰⁾ Ieteikums 2009/524/EK; skatīt arī EP 2010. gada 9. marta Rezolūciju (dokuments Nr. A7-0064/2009).

⁽¹¹⁾ Saskaņā ar *Eurostat* jaunākajiem datiem.

⁽¹²⁾ EESK savu nostāju puda atzinumā par *Larosière* grupas ziņojumu – OV C 318, 23.12.2009, 57. lpp.

4.6.1. Vienlaikus Komisijas priekšsēdētājs uzticēja bijušajam iekšējā tirgus komisāram *Mario Monti* sagatavot ziņojumu par vienotā tirgus atveseļošanu, ko Eiropas dienā, 9. maijā, iesniedza Eiropas Parlamentam. Ziņojumā norādītas galvenās problēmas, kas skar vienoto tirgu, un ierosinātas iniciatīvas tā stiprināšanai, ievērojot sociālos un vides aizsardzības kritērijus. Tajā pašā dienā Pārdomu grupa par Eiropas nākotni, kuru vada bijušais Spānijas premjerministrs *Felipe González*, iesniedza ES Padomei ziņojums "Eiropas nākotne – uzdevumi un iespējas". Tajā galvenokārt apskatītas Eiropas ekonomikas pārvaldības perspektīvas vidējā termiņā, kā arī vienotā tirgus stiprināšanas un izveides būtiskā nozīme, lai vienotais tirgus darbotos visu interesēs. Secinājumi par ekonomikas pārvaldību neapšaubāmi būtiski ietekmēs vienotā tirgus nākotni.

4.7. Šīs jaunās politiskās pamatnostādnes jāņem vērā jaunajā stratēģijā, kas aizstāj Lisabonas stratēģiju, kuras īstenošana bija daļēji neveiksmīga. Tomēr šķiet, ka stratēģijā "Eiropa 2020" vienotajam tirgum nav pievērsta pietiekama uzmanība; tikai nodaļas "Trūkstošie ķēdes posmi un vājās vietas" dažās rindās norādīts, ka ir mazinājies entuziasms attiecībā uz vienoto tirgu.

4.7.1. Lai pārvarētu vienotā tirgus problēmas, Komisija paziņo, ka tā ierosinās tiesību aktus (priekšroku dodot regulām, nevis direktīvām), pielāgojot tos digitālajam laikmetam un orientējoties uz Eiropas līgumtiesībām, kas būs fakultatīvas, tostarp attiecībā uz līgumiem, kas noslēgti ar patērētājiem. Uzklaušanās sanāksmē Eiropas Parlamentā un jo īpaši savos pēdējos paziņojumos Parīzē vienotā tirgus komisārs *Michel Barnier* uzsvēra nepieciešamību saskaņot indivīda un vienotā tirgus prasības, jo vienotajam tirgum jādarbojas sabiedrības interesēs. Kā uzsvēra komisāre *Viviane Reding*, vienotais tirgus ir Eiropas Savienības "kroņa dārgakmens" (13).

4.8. Vienlaikus pilsoniskā iniciatīva, kas noteikta ar LES 11. panta 4. punktu un ko Komiteja sīki analizējusi (14), varētu būtiski sekmēt iekšējā tirgus turpmāko attīstību.

4.8.1. Šis pilsoņu līdzdalības instruments paver jaunas iespējas, lai risinātu pilsoniskajai sabiedrībai svarīgus jautājumus (par Eiropas nodibinājumu statūtiem (15), kolektīvajām prasībām

(13) Uzruna Patērētāju tiesību aizsardzības dienā Madridē 2010. gada 15. martā "An ambitious Consumer Rights Directive: boosting consumers' protection and helping businesses" [Tālejoša patērētāju tiesību aizsardzības direktīva: veicināt patērētāju tiesību aizsardzību un palīdzēt uzņēmumiem].

(14) Pašiniciatīvas atzinums "Lisabonas līguma īstenošana – līdzdalības demokrātija un Eiropas pilsoņu iniciatīva" (CESE 465/2010, SC/032), kurā analizēta Komisijas Zaļā grāmata (COM (2009) 622 galīgā redakcija, 11.11.2009) un sniegts atzinums par to; pašiniciatīvas atzinums "Pilsoniskās sabiedrības organizācijas un ES Padomes prezidentūra" (CESE 464/2010, SC/031); skatīt arī svarīgo EP 2009. gada 7. maija rezolūciju par iedzīvotāju iniciatīvas īstenošanu (dokuments A6-0043/2009).

(15) Pašiniciatīvas atzinums CESE 634/2010, INT/498.

Eiropas līmenī (16), tiesībām streikot u.c.), kuriem līdz šim nav rasts risinājums vai nu Kopienas iestāžu intereses vai politiskās gribas trūkuma dēļ.

5. Īpašas piezīmes

5.1. Informatīvajā ziņojumā iekļautās piezīmes par iekšējā tirgus noteikumiem Līgumā par Eiropas Savienības darbību (LESD) joprojām ir aktuāli (skatīt, piemēram, 6. a) punktu).

5.2. Četri no trīsdesmit septiņiem protokoliem, kas pievienoti Lisabonas līgumam, vairāk vai mazāk tieši attiecas uz iekšējo tirgu:

— vispirms Protokols par subsidiaritātes principa un proporcionalitātes principa piemērošanu (2. protokols), jo abu principu piemērošana paredzēta Savienības un dalībvalstu kopīgās kompetences ietvaros, un iekšējais tirgus ir viena no kopīgās kompetences jomām;

— Protokols par iekšējo tirgu un konkurenci (27. protokols) arī attiecas uz iekšējo tirgu. Tajā pēc būtības paredzēts, ka iekšējais tirgus ietver sistēmu, kas nodrošina, ka konkurence nav izkropļota;

— Protokols par kopīgas kompetences īstenošanu (25. protokols) attiecas uz iekšējo tirgu tādu pašu apsvērumu dēļ kā Protokols par subsidiaritātes principa un proporcionalitātes principa piemērošanu (2. protokols).

— Protokols par sabiedriskiem pakalpojumiem (26. protokols). Tajā norādīts, ka šie pakalpojumi ir daļa no Savienības kopīgajām vērtībām, un uzsvērta valsts, reģionālo un vietējo iestāžu būtiskā nozīme un lielā rīcības brīvība, nodrošinot, pasūtot un organizējot sabiedriskus pakalpojumus. Tajā pamatota pakalpojumu daudzveidība un atšķirīgās patērētāju vajadzības un izvēle atkarībā no valstu ģeogrāfiskā stāvokļa, sociālajiem un kultūras apstākļiem. Visbeidzot, tajā uzsvērts, ka jāveicina augsts kvalitātes, drošības un pieejamības līmenis un patērētāju tiesību aizsardzība. 26. protokola 2. pantā pirmo reizi primāro tiesību vēsturē minēts "ar ekonomiku nesaistītu sabiedrisko pakalpojumu" jēdziens un noteikts, ka līgumu noteikumi nekādā veidā neskar dalībvalstu kompetenci nodrošināt, pasūtīt un organizēt minētos pakalpojumus.

(16) OV C 162, 25.06.2008, 1. lpp. OV C 128, 18.05.2010, 97. lpp.

5.3. Iekšējo tirgu varētu ietekmēt arī divas deklarācijas. Pirmkārt, 18. deklarācijā attiecībā uz kompetenču robežām norādīts, ka saskaņā ar Savienības un dalībvalstu kompetenču sadalījuma sistēmu, kas paredzēta Līgumā par Eiropas Savienību un Līgumā par Eiropas Savienības darbību, kompetences, kas Līgumos nav piešķirtas Savienībai, paliek dalībvalstīm. Ja kādā konkrētā jomā Līgumi piešķir Savienībai kompetenci, kas ir kopīga ar dalībvalstīm, dalībvalstis īsteno savu kompetenci tad, ja Savienība nav īstenojusi savu kompetenci vai ir nolēmusi tās īstenošanu pārtraukt.

5.3.1. Kopienai piešķirto kompetenci kā dalībvalstu pilnvaru nodošanu kopienas iestādēm Tiesa izmanto jau sen; par to liecina 1964. gada spriedums lietā *Costa* pret *ENEL*, kurā Eiropas Ekonomikas kopiena definēta šādi: "Uz neierobežotu laiku dibinot Kopieni, kurai ir savas iestādes, ... kā arī reālas pilnvaras, kas izriet no kompetenču robežām vai dalībvalstu pilnvaru nodošanas Kopienai ..." (Lieta 6/64 nr. 1141).

5.3.2. Savukārt 42. deklarācijā norādīts, ka saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas iedibināto judikatūru pilnvaru piešķiršanas principu nevar izmantot par pamatu, lai paplašinātu Savienības pilnvaru piemērošanas jomu, pārsniedzot vispārējo sistēmu, kas izveidota ar Līgumu noteikumiem.

6. Lisabonas līguma būtiskākā ietekme iekšējā tirgus politikā

6.1. Līgumu noteikumos par iekšējā tirgus politiku veiktas šādas izmaiņas:

- a) vārdkopu "kopējais tirgus" aizstāj ar vārdkopu "iekšējais tirgus"; tas norāda uz kvalitatīvu pāreju no kopējā tirgus uz iekšējo tirgu un precizē doktrīnas strīdīgos jēdzienus, tādējādi apstiprinot ideju, ka ES nav tikai brīvas tirdzniecības zona šī vārda ekonomiskajā izpratnē, bet gan iedzīvotājiem paredzēts iekšējais tirgus (LESD 26. pants) ⁽¹⁷⁾;
- b) attiecībā uz subsidiaritātes principa nostiprināšanu un tā precīzāku definēšanu jāsecina, ka ar Lisabonas līguma 2. protokolu ir zaudējis spēku EK dibināšanas līguma 30. protokolā noteiktais princips, ar kuru saskaņā priekšroka tika dota direktīvam, nevis regulām;
- c) lai nodrošinātu subsidiaritātes principa un proporcionalitātes principa ievērošanu, valstu parlamentiem piešķirtas jaunas

⁽¹⁷⁾ Tiesa 1982. gada 5. maijā spriedumā *Schul* lietā nr. 15/81 jau apstiprināja, ka kopējais tirgus kā brīvas preču aprites zona ir solis virzībā uz iekšējo tirgu. Līdz ar to iekšējais tirgus tiek uzskatīts par augstāku ekonomikas integrācijas līmeni.

pilnvaras izmantot "veto" tiesības, kas noteiktas ar 1/3 valstu parlamentiem piešķirto balsu. Turklāt valsts parlamentam ir tiesības balsot pret likumdošanas iniciatīvu ģimenes tiesību jomā (LESD 81. pants);

- d) līdz ar koplēmuma procedūras paplašināšanu un tās pārdēvēšanu par "parasto likumdošanas procedūru", Eiropas Parlamentam piešķirtas jaunas pilnvaras. Eiropas Parlamentam un Padomei ir vienādas tiesības budžeta jautājumos, un EP varēs ievēlēt Komisijas priekšsēdētāju. Jāatzīmē, ka EK līgumā Eiropas Parlamentu definēja kā "dalībvalstu tautu pārstāvju" kopumu, bet Lisabonas līgumā tas definēts kā "ES iedzīvotāju" pārstāvju kopums;
- e) koplēmuma procedūra (parastā likumdošanas procedūra) ar Padomes jauno kvalificēta balsu vairākuma sistēmu ⁽¹⁸⁾ tiks piemērota vairākās jaunās jomās;
- f) dalībvalstis svītrotušas no ES mērķiem atsauci uz "iekšējo tirgu, kur pastāv brīva un netraucēta konkurence". Iekļaujot Eiropas Savienības mērķos "iekšējo tirgu, kur pastāv brīva un netraucēta konkurence", Konstitucionālais līgums daļā sabiedrības radīja bažas, tādēļ konkurences politika ir definēta kā "instrumenti iekšējā tirgus darbības nodrošināšanai";
- g) jauna pieeja attiecībā uz patērētāju un MVU interesēm, no kuras izriet jaunā redzējuma "pakete" un Paziņojums "Vienots tirgus 21. gadsimta Eiropai" ⁽¹⁹⁾;
- h) jauna izpratne par vispārējās nozīmes pakalpojumiem (LESD 14. pants un 26. protokols), precizējot Savienības kompetenci un valstu, reģionālo un vietējo iestāžu plašo rīcības brīvību, kas izskatītas Paziņojumā "Vispārējās nozīmes pakalpojumi, tostarp vispārējās nozīmes sociālie pakalpojumi – jauns Eiropas uzdevums" ⁽²⁰⁾. Paziņojumā ierosināts konsolidēt ES sistēmu attiecībā uz vispārējās nozīmes pakalpojumiem;
- i) lielāka uzmanība pievērsta sociālajiem aspektiem iekšējā tirgus izveidē (atstumtības un diskriminācijas izskaušana, tiesiskuma un sociālās aizsardzības veicināšana, sieviešu un vīriešu līdztiesība, paaudžu solidaritāte un bērnu tiesību aizsardzība) saistībā ar Paziņojumu "Iespējas, pieejamība un solidaritāte — īstenojot jaunu sociālo redzējumu 21. gadsimta Eiropai" ⁽²¹⁾;

⁽¹⁸⁾ Protokols par pārejas noteikumiem [nr. 36].

⁽¹⁹⁾ COM(2007) 724 galīgā redakcija, SEC(2007) 1517, 1518, 1519, 1520 un 1521.

⁽²⁰⁾ COM(2007) 725 galīgā redakcija, SEC(2007) 1514, 1515 un 1516.

⁽²¹⁾ COM(2007) 726 galīgā redakcija.

j) ar Lisabonas līgumā ieviestajiem jauninājumiem pastiprinātās sadarbības iespējas attiecinātas uz visām Savienības darbības jomām, izņemot ES ekskluzīvas kompetences jomas (LES 20. pants), ar nosacījumu, ka sadarbībā iesaistās vismaz deviņas dalībvalstis (neatkarīgi no ES dalībvalstu skaita). Tādu sadarbību apstiprina ar Padomes lēmumu, kas pieņemts

ar kvalificētu balsu vairākumu, pamatojoties uz Komisijas priekšlikumu un pēc apstiprinājuma Eiropas Parlamentā (LESD 329. panta 1. punkts), un tādējādi tā varētu īpaši ietekmēt iekšējo tirgu, enerģētikas tirgu, imigrācijas politiku un civilo aizsardzību.

Briselē, 2010. gada 14. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Mario SEPI
